

Б12

3307p

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

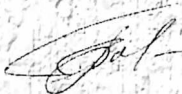
БАБИЙ СЕРГІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 316.334:373.66

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ
СВІТОГЛЯДНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ
(ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ)

09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук

Київ – 2011

НБ НПУ

100132617

8148

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі соціальної філософії та філософії освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник – кандидат філософських наук, доцент
Пучков Олександр Олександрович,
Військовий інститут телекомунікацій та
інформатизації Національного технічного
університету України «Київський політехнічний
інститут», начальник кафедри військово-
гуманітарних дисциплін.

Офіційні опоненти: доктор філософських наук, професор
Ананьїн Валерій Опанасович,
Інститут спеціального зв'язку та захисту
інформації Національного технічного
університету України «Київський політехнічний
інститут», професор спеціальної кафедри №4;

кандидат філософських наук
Похресник Анатолій Костянтинович,
Київський технікум електронних приладів,
директор.

Захист відбудеться 01 грудня 2011 р. о 15.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.16 Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 01 листопада 2011 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н.В. Крохмаль

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження проблем формування світоглядної культури сучасних студентів обумовлена потребами виховання, в системі якого світогляд і культура виконують об'єднальну функцію щодо розмаїття цінностей та соціокультурних орієнтацій, що інтенсивно змінюються під впливом сучасних процесів. Останні десятиріччя характеризуються радикальною зміною життєвих принципів, цінностей, орієнтацій. Деякі з них мають прямо протилежний, ніж, скажімо, півтора десятиріччя тому, ідеологічний, політичний чи моральний зміст. І якщо старші покоління, збагачені (загартовані) соціальним досвідом зміни орієнтацій на «будівництво комунізму за 20 років» досягненням «розвиненого соціалізму», а згодом його «революційної перебудови» сприймають ці процеси досить інфантильно, то молодь, особливо та, становлення якої відбувалось в системі досить стійких «соціалістичних» морально-політичних пріоритетів, до нинішньої ситуації суперечливого співіснування різноспрямованих цінностей самостійно адаптуватись не може, виявляє своєрідну соціальну розгубленість або ж нетерпимість і неприйняття. Потреба у їх духовній консолідації є важливим соціальним завданням сучасної системи освіти, соціальної роботи і виховання, без вирішення якого навряд чи можна передбачати перспективну консолідацію нації, наведення порядку в суспільстві та державі, їх конкурентне утвердження на міжнародному рівні. Зрозумілим є також і те, що духовним стрижнем такої консолідації виступає світоглядна культура особистості, формування якої розглядається нами у якості стратегічного принципу сучасної гуманітарної політики.

Світоглядна культура формується під впливом цілого ряду факторів, що обумовлюють, доповнюють або суперечать одне одному. Важливе місце серед них належить соціальній роботі, органічно вплетеній в соціокультурний контекст та навчально-виховний процес. Дослідження механізмів, рівнів, способів і напрямів цього «вплетення» знаходиться нині в початковій фазі. В наявній літературі переважна увага приділяється аналізу соціальної роботи як такої, що існує немов би автономно від навчально-виховного процесу й розповсюджується в основному на такі категорії людей, як незабезпечена чи проблемна молодь, діти-сироти, інваліди, малозабезпечені, пенсіонери тощо. При такому підході основна ж маса студентства немов би знаходиться «за межами» соціальної роботи або ж захоплюється нею лише частково. З другого боку, спеціалізований характер подібної соціальної роботи робить її проблематичною з точки зору ефективності стосовно студентської молоді, яка не попадає в розряд означених категорій. Ми пропонуємо «розширити межі» соціальної роботи до рівня «спрямованості на всіх студентів» й проаналізувати її в рамках впливу на формування світоглядної культури студентів. Такий

ракурс аналізу соціальної роботи потребує відповідного філософського забезпечення, що й реалізується в запропонованій дисертації.

Трансформаційне суспільство, в якому проходить життєдіяльність сучасних студентів обумовлює динамічну нестабільність світоглядних цінностей – політичних, моральних, соціальних, і навіть, релігійних чи естетичних. Непоодинокими є факти, коли одні і ті ж студенти почергово заявляють про підтримку протилежних політичних партій; виявляють різноспрямовані моральні пріоритети; змінюють безвір'я (атеїзм) на цілком впевнену й принципову релігійну позицію. І в цьому немає нічого дивного. Становлення особистості відбувається з одночасним процесом зміни цінностей. Перехід молодій людині від однієї з них до іншої і зворотній перехід є не лише непоодиноким, але для будь якого транзитного суспільства, мабуть, є явищем закономірним. Інша справа – фундаментальні, загальнолюдські цінності. Лише завдяки їх дотриманню зберігається єдність поколінь, а також цілісність суспільства. Справедливим є й інше: у світогляд їх делегує не стільки наявна практика, скільки культура та соціальний досвід поколінь. Завдання соціальної роботи у цьому вимірі полягає у практичному поєднанні процесу формування цінностей із загальнокультурним досвідом народу. Саме тут і розгортається її роль як фактору формування світоглядної культури студентської молоді. Вивчення цієї проблематики відноситься до першочергових проблем сучасної філософії.

Актуальність нашого дослідження загострюють такі процеси, як глобалізація (антиглобалізація) та інформаційна революція, що бурхливо входять у нашу повсякденну практику. Молода людина вже на ранній стадії своєї соціалізації стає «громадянином світу», переживає проблеми, які намагається вирішити цивілізація. Екологія і боротьба з бідністю, проблема харчування і міжкультурний діалог, забезпечення якісної освіти для людей – представників різних етносів, майнових станів, релігійних чи політичних переконань і т. ін. – ці, та багато інших глобальних проблем мають викристалізуватись у світогляд і культуру молоді людини, яка прагне утвердити себе у якості «світової особистості». Соціальна робота, мабуть, є у даному вимірі єдиним чинником, що мобільно й динамічно вводить молодь у світовий контекст, формує поведінку, що цілком природно (нормативно) сприймається будь-яким народом у будь-якій частині світу. Потребою в активізації цього аспекту соціальної роботи як фактора формування моральних, соціальних і світоглядно-культурних цінностей також обумовлена актуальність та практична значимість нашого дослідження.

Як предмет філософського дослідження феномен «соціальної роботи» увійшов у науковий обіг порівняно недавно – в 60-70-ті роки ХХ століття. Між тим, за цей час зроблено немало. Проаналізованими, зокрема, є статус і зміст соціальної роботи для різних категорій людей; визначені її основні функції та механізми здійснення; обґрунтовані напрями й практичні методики, за якими ця

робота реалізується на різних рівнях соціальної організації. На цій теоретичній основі в державі створена і успішно функціонує струнка мережа соціальної роботи, яка забезпечує помітний результат.

Ступінь наукового опрацювання проблеми. Теоретичні аспекти соціальної роботи активно розробляються в науковому світі з кінця XIX ст., коли соціальна робота утвердилась як практична професійна діяльність в країнах Західної Європи. Сутність соціальної роботи, її структура, функції, методи, цілі, цінності висвітлено в роботах таких вчених, як Т. Гакслі, М. Ганелі-Теренс, У. Дейв, Т. Джеффс, М. Доел, П. Картер, Б. Ленеср-Аксельсон, У. Лоренц, О. Мюллендер, Ш. Рамон, Р. Саррі, І. Тюпефорс, Т. Філат, К. Ханжей, С. Шадлоу, Т. Шанін та інші.

Категоріальний апарат соціальної роботи і соціальної педагогіки, методи практичної діяльності розробляли також вчені російської школи соціальної роботи: В. Бочарова, Ю. Василькова, М. Галагузова, І. Зайнишев, Я. Коломинський, В. Курбатов, Г. Медведєва, П. Павленок, О. Реан, Є. Студенова, М. Фірсов, О. Холостова, Н. Щуркова, О. Ярська-Смирнова та інші.

Теоретичні і практичні аспекти соціальної роботи в Україні, технології соціальної роботи з різними категоріями населення висвітлено в роботах вітчизняних вчених В. Андрущенко, В. Беха, І. Беха, І. Зверєвої, А. Капської, Л. Коваль, Р. Левіна, М. Лукашевича, І. Миговича, М. Михальченка, І. Пінчук, В. Полтавця, Г. Поповича, В. Сидорова, С. Толстоухової, І. Трубавіної, О. Яременка.

Окремих аспектам соціальної роботи на підприємствах зарубіжних компаній присвячені праці вчених Р. Бауер, В. Бінвальд, К. Грос, С. Келер, М. Фалькенау, А. Фойер, Й. Хессе, Р. Енглер.

Правові засади соціальної роботи і соціального захисту працівників органів внутрішніх справ достатньо повно висвітлено в роботах О. Бандурки, В. Венедиктова, М. Іншина, К. Мельника, В. Суєнка, М. Фролова.

Протягом кількох попередніх років вийшла друком ґрунтовна наукова та навчально-методична література з питань соціальної роботи та соціальної педагогіки. На допомогу керівникам і працівникам соціальних служб у 2002 році вийшла серія видань нормативної документації з питань упорядкування взаємодії органів державної влади, системи місцевого самоврядування та пересічних громадян країни. Найбільш упорядкованим вважається видання «Нормативно-правове забезпечення діяльності центрів соціальних служб для молоді».

З 2003 року почав видаватись науково-методичний журнал «Соціальна робота в Україні: теорія і практика», на сторінках якого започатковано обговорення різних аспектів розбудови системи соціальної роботи в країні.

Протягом 2001-2003 років в Інституті вищої освіти НАПН України під керівництвом академіка В. Андрущенко на замовлення Центру соціальних

служб для молоді створено семитомне видання «Соціальна робота», що розкриває актуальні проблеми теорії та практики соціальної роботи.

Незважаючи на достатній рівень розробленості проблем соціальної роботи в науковій літературі, залишається потреба в здійсненні комплексного філософського аналізу соціальної роботи в організаціях різного типу, її специфіки, структури, функцій, системи показників, впливу на різні аспекти діяльності організації тощо.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Загальний напрям дисертаційної роботи пов'язаний з темою дослідження кафедри соціальної філософії та філософії освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова «Філософські засади єдності гуманітарних, природничих і технічних завдань в освіті сучасного вчителя» (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України № 732 від 27 жовтня 2006 р. та рішенням Вченої ради Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова від 22 грудня 2006 р., протокол № 5). Тема дисертації затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 5 від 24 грудня 2009 року).

Мета дисертаційного дослідження полягає у вивченні природи та функцій соціальної роботи як складової навчально-виховного процесу, її ролі у формуванні світоглядної культури сучасної студентської молоді.

Досягнення поставленої мети потребує вирішення наступних **дослідницьких завдань**:

- уточнення змісту та структури «соціальної роботи» в сучасному студентському середовищі;
- вивчення світоглядно-культуротворчої природи та сутності соціальної роботи, аналіз чинників, які обумовлюють ефективне формування засобами соціальної роботи світоглядної культури студентів;
- аналіз механізмів включення соціальної роботи у процес формування світоглядної культури студентської молоді;
- аналіз якості соціальної роботи в сучасному університеті;
- дослідження умов та засобів органічного поєднання соціальної роботи та навчально-виховного процесу в контексті формування світоглядної культури студентів.

Об'єктом дисертаційного дослідження є соціальна робота як цілісна соціальна система, що виникає, функціонує і розвивається.

Предметом дослідження є стан, особливості, система показників та роль соціальної роботи в суспільстві та його окремих елементів.

Методи дослідження. В процесі дослідження застосовано філософський метод сходження від абстрактного до конкретного. Крім того у дослідженні послідовно використовувалися принцип поєднання дедуктивного та індуктивного методів наукового пізнання, що сприяв виявленню загальних закономірностей у функціонуванні об'єктів соціальної роботи на основі аналізу

емпіричних даних та використання узагальнених теоретичних положень дослідників соціальної роботи, а також здійснення аналізу специфіки інфраструктури соціальної роботи в Україні, що є важливою передумовою формування соціально-орієнтованого суспільства; принцип поєднання системного та інструментально-функціонального підходів до об'єкта дослідження, який дозволив здійснити теоретичні та методологічні узагальнення, визначити соціально-філософський сенс концепту «соціальна робота», розглянути соціальну роботу як складну цілісну систему, компоненти якої визначені об'єктивними умовами і суб'єктивними чинниками, а також як комплексний соціальний феномен; поєднання ретроспективного, ситуативного та перспективного методів дозволило простежити історично зумовлені тенденції розвитку соціальної роботи й виокремити її компоненти, одним з яких є інфраструктура; в межах функціонального методу визначається сутність і змістова спрямованість функцій інфраструктури соціальної роботи як її інструмента для реалізації основних завдань.

Наукова новизна дослідження полягає у розкритті механізмів впливу соціальної роботи на процес формування світоглядної культури сучасної студентської молоді.

У дисертації сформульовані положення, що конкретизують наукову новизну дослідження і виносяться на захист:

- обґрунтовано, що за своїм змістом «соціальна робота» у студентському середовищі є процесом суб'єкт-суб'єктної предметно-практичної взаємодії її учасників (викладачів і студентів), спрямованої на підтримку та соціальну допомогу студентам з боку викладачів щодо їх (студентів) оптимального входження в наявний соціокультурний контекст та формування в них загальнолюдських фундаментальних цінностей, насамперед, світогляду та культури;

- доведено, що соціальна робота в студентському середовищі здійснюється на широкому соціально-культурному тлі і в активній взаємодії з навчально-виховним процесом, іншими чинниками, серед яких виділяються: а) характеристики соціального середовища, яке трансформується в контексті утвердження ринкових пріоритетів та демократичних цінностей; б) особливості організації і змісту основного виду діяльності студентів – навчального процесу, що модернізується; в) виховна та культурно-виховна діяльність; г) самовиховання, соціально-політична та навчально-творча активність студентської молоді;

- визначено, що головними елементами соціальної роботи є особистість людини як сукупність її вітальних (тобто життєвих, таких як, наприклад, дихання, харчування, відпочинок та інші) та соціальних потреб; громадянське суспільство або соціальні спільноти: народ, нація, етнос, колектив, група, сім'я; кадри соціальної роботи; технологія соціальної роботи; матеріали задоволення потреб, зокрема, речовина, енергія та інформація; соціальна інфраструктура;

органи управління системою соціальної роботи; нормативна база; канали комунікації, що пов'язують названі елементи між собою;

– доведено, що ефективність соціальної роботи ВНЗ залежить від багатьох факторів, головними серед яких є соціальний захист студентів, який у першу чергу стосується отримання освіти, яка б відповідала сучасним фаховим вимогам; відповідні умови функціонування самої системи освіти, її змісту й форм, які гарантували б людині здобуття високого професіоналізму й інтелігентності. На практиці це означає підготовку, яка забезпечує ефективну взаємодію індивіда з суспільством, політичними і державними структурами, сім'єю, культурою; виховання впевненості у своїх силах; бажання й готовність реалізувати себе у всіх сферах суспільного буття, передусім у праці;

– розкрито, що система соціальної роботи, будучи суспільною історичною системою, відноситься до класу складних, відкритих систем. Як відкрита система, соціальна робота тісно взаємодіє, обмінюється інформацією з іншими системами (економічною, політичною, культурною та іншими), що виявляється в особливостях змісту та характеру моделей соціальної роботи. Динамічна характеристика системи соціальної роботи пов'язана з особливостями процесу розвитку в тих чи інших культурно-історичних умовах, а статична визначає її структуру та рівні;

– доведено, що соціальна робота не може здійснюватись у відриві від навчально-виховного процесу; розбіжність пріоритетів, що подекуди має місце, породжує сонм суперечностей, які надовго, а може й назавжди залишаються своєрідними домінантними характеристиками світоглядної культури особистості; проаналізовані шляхи взаємодії соціальної роботи та освіти в Україні, визначені перспективи їх розвитку;

– визначено шляхи інтеграції національної та європейської систем соціальної роботи, а саме: дотримання соціальних прав людини, врахування особливостей міжнародного поділу праці та тенденцій розвитку особистості. Останній шлях є надзвичайно важливим, оскільки йдеться про зміну усвідомлення людиною самої себе у світі в результаті усвідомлення, що нова глобальна цивілізація повинна стати цивілізацією нової – не матеріальної, а духовної якості життя.

Теоретичне значення дисертації полягає в уточненні змісту та структури соціальної роботи, визначенні її ролі у формуванні світоглядної культури студентської молоді. У дослідженні обґрунтована своєрідна філософія соціальної роботи, яка забезпечує формування фундаментальних загальнолюдських культурних пріоритетів у їх органічному взаємозв'язку з цінностями української національної культури.

Практичне значення дисертації визначається обґрунтованими на основі дослідження практичними рекомендаціями щодо організації життєдіяльності студентів у трансформаційному, глобалізованому та інформатизованому

соціальному середовищі, модернізації соціальної роботи, виховного процесу у вищій школі, введення спеціального курсу з основ соціальної роботи тощо.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження доповідались та обговорювались на засіданні кафедри соціальної філософії та філософії освіти Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, а також на низці міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій та семінарів, а саме: Науково-практичній конференції «Інноваційний простір освіти: болонський та пост-болонський контекст» (Київ, 2006); Міжнародному науково-практичному семінарі «Інноваційна освіта для XXI століття» (Київ, 2007); Міжнародній науково-практичній конференції «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології» (Київ-Умань, 2008); IV Всеукраїнській науково-методичній конференції «Безперервна освіта в Україні: реалії та перспективи» (Івано-Франківськ, 2008); Науково-практичному семінарі «Освіта в полікультурному просторі XXI століття: пошук стратегічних пріоритетів» (Київ, 2009); III Міжнародній науково-практичній конференції «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології» (Тернопіль, 2009); Науково-практичному семінарі «Інноваційний стратегічний розвиток освіти: філософсько-педагогічний дискурс» (Київ, 2009); Науково-практичній конференції «Університетська освіта в Україні і світі: стан, проблеми та шляхи розвитку» (Київ-Луцьк, 2009); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Університет – позашкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад» (Київ, 2010); III Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасне дошкілля: реалії та перспективи» (Київ, 2010).

Публікації. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження оприлюднені у 5 статтях у фахових виданнях, затверджених ВАК України з філософських наук.

Структура дисертації. Відповідно до мети та завдань робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел (160 позицій). Загальний обсяг дисертації – 176 сторінок, із них основна частина – 160 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми, здійснено огляд стану і напрямів її розробки, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дисертаційного дослідження, обґрунтовуються положення, що визначають наукову новизну роботи, практичну цінність отриманих результатів, ступінь їхньої апробації, визначається структура та обсяг дисертації.

Перший розділ – «ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ» – присвячено аналізу основних підходів до визначення сутності поняття «соціальна робота» в контексті

філософського аналізу. Соціальна робота розглядається як один з елементів соціальної організації, як діяльність, що виконує низку функцій, серед яких – функція адаптації людини до соціального середовища та функція інтеграції елементів організації і конкретних людей у відповідності з основними цілями цієї організації. Обґрунтовується думка про те, що соціальна робота виступає одним із важливих факторів виникнення ситуації справедливого обміну між організацією та її працівниками.

Соціальна робота, поєднуючи в собі риси гуманітарних та природничих наук, охоплює велике розмаїття форм знання: емпіричні факти, події та їх опис, закономірності та тенденції, принципи й методи досягнення поставлених цілей, гіпотези, системи поглядів тощо. Відомо, що аналіз різних сторін людського буття, його сенсу, умов та механізмів розвитку особистості, здійснює філософія. Тому цілком природно, що методологією наукового дослідження теорії соціальної роботи виступають філософські ідеї і принципи, ідеали та нормативи, загальні наукові засади.

Доведено, що соціальна робота як необхідна праця посідає певне місце та відіграє значну роль у кожній із сфер життєдіяльності людини. В економічній сфері життєдіяльності людини вона сприяє відтворенню її сутнісних сил взагалі та робочої сили зокрема. Продуктом соціальної роботи в економічній сфері є нова робоча сила, яка об'єднує культуру, знання, уміння та навички людини, зайнятої у виробництві. Культура, знання, уміння та навички людини повинні охоплювати розвиток особистості протягом усього її життя в усіх куточках планети на певному якісному рівні. Це особлива зона відповідальності людини.

У соціальній сфері соціальна робота зосереджується на процесі формування та задоволення соціовітальних (конгломерат поєднання вітальних, тобто життєво необхідних, та соціальних) потреб людини, які є системоутворюючим чинником соціальної діяльності через своє інфраструктурне забезпечення. Вона виступає фактором формування громадянського суспільства. Продуктом необхідної праці у цій сфері є родове життя людини та форма його організації – громадянське суспільство.

У політичній сфері соціальна робота сприяє самоорганізації людини зокрема, громадянського суспільства в цілому та надає державі риси соціальності. Продуктом необхідної праці в цій галузі є соціальна держава.

У духовній сфері завданням соціальної роботи є створення теорії та наукове обґрунтування тих явищ, що відбуваються в сучасному світі. Як наслідок, процесом є навчання та специфічний вид невиробничої діяльності, а продуктом необхідної праці є теорія соціальної роботи, академічна дисципліна.

В дослідженні соціальна робота подана як цілісна система, універсальна, інтегрована, здатна до сталого функціонування і розвитку в залежності від динаміки потреб населення країни, яка потребує інфраструктурного забезпечення.

Оскільки соціальна робота є породженням родового життя людини, вона саморозгортається на основі функціонування та розвитку громадянського суспільства, її призначення полягає в забезпеченні умов життя людини в громаді. Це означає, що соціальна робота визначається потребами кризової людини та перебирає на себе функцію забезпечення не лише її вітальних, а й соціальних потреб.

Таким чином, узагальнюючи викладене вище, зазначимо, що під соціальною роботою ми розуміємо вид професійної діяльності соціальних інституцій, державних і недержавних організацій, груп і окремих індивідів, спрямований на задоволення соціально гарантованих і особистісних інтересів і потреб різних груп населення (особливо, незахищених соціально) через створення умов, що сприяють успішній соціалізації людини та відновленню чи поліпшенню її здатності до соціального функціонування.

На сучасному етапі розвитку соціальної роботи є три підходи до її трактування. У першому підході соціальна робота розглядається як інструмент реалізації державної соціальної політики. Для другого підходу характерний акцент на допомозі населенню у кризових або важких ситуаціях. Третій підхід зводить сутність соціальної роботи до надання соціальних послуг. Але спільними для всіх цих підходів є розуміння соціальної роботи як професійної, практичної діяльності. Основними завданнями соціальної роботи як виду суспільної діяльності є покращення соціального самопочуття людини, вдосконалення умов її життя, забезпечення відповідного соціального функціонування, гармонізація системи відносин у сім'ї, колективі, суспільстві в цілому.

Об'єктом соціальної роботи як навчальної дисципліни є студенти (слухачі), а суб'єктом – викладачі, вчені.

Як практичний вид діяльності, соціальну роботу характеризують, головним чином, об'єктно-суб'єктні відносини. Тобто об'єктом є кризова людина, а суб'єктами – люди, установи, організації, соціальні інститути, які покликані вирішувати ті чи інші завдання, проблеми, що постають перед об'єктами соціальної роботи.

Соціальна робота з молодими людьми в поєднанні з виховною конкретно виявляється у тому, що по-перше, вона впливає на організацію і створення сприятливих умов, в яких відбувається соціалізація особи, а тому подекуди змінює ці умови, якщо вони вступають у суперечність з метою виховної роботи; по-друге, нейтралізує вплив небажаних негативних чинників і посилює вплив позитивних явищ на формування соціально-відповідальної особистості; по-третє, організує цілеспрямовану виховну роботу в години звільнені від навчального процесу. Таким чином, поєднання соціальної і виховної роботи передбачає не тільки надання соціальної допомоги і соціально-правового захисту студентів, а й створення умов щодо їх виховання та змістовного дозвілля.

Другий розділ – «МЕХАНІЗМИ ТА ЧИННИКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ СВИТОГЛЯДНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДІ» – висвітлює комплекс проблем, пов'язаних з вибором тих механізмів, завдяки яким кожна людина в суспільстві має рівні можливості для реалізації своїх потреб. Вибір та характер цих механізмів обумовлені суспільною системою в цілому, соціальною структурою суспільства, соціальними інститутами.

Вся необхідна праця, втілена в людині, розгалужена в її якостях та суспільних відносинах, збагачена організаційними навичками, професійними знаннями, перебуває під захистом соціальної держави, веде до накопичення соціального капіталу, який ми вважаємо одним із механізмів функціонування системи соціальної роботи.

Соціальний капітал виступає атрибутом колективів індивідів, даючи їм серйозні переваги в реалізації життєвих цілей, в кар'єрі, захисті майна, доступі до інформації. Соціальна робота допомагає здійснювати процес накопичення соціального капіталу тим, хто не може здійснити це самостійно, завдяки своєму інфраструктурному забезпеченню. Тут варто означити три рівні дії соціального капіталу: індивідуальний, організаційний та рівень суспільства.

На індивідуальному рівні до отриманих вигод соціального капіталу дослідники відносять рівень здоров'я, виховання і навчання дітей, особисті плідні зв'язки із суспільством та неурядовими організаціями, можливості ефективного пошуку й отримання роботи, задоволення життям, розвинену мережу зв'язків з «потрібними людьми», вивільнення часу (використання послуг), відсутність потреби самостійно вирішувати всі проблеми, більш широку соціальну ідентифікацію. На організаційному – зниження плинності кадрів, наступність персоналу, неформальні можливості підвищення кваліфікації, колективний приріст знань. На рівні суспільства – полегшення соціального контролю і передачі соціального досвіду, соціальну солідарність, здешевлення бюрократичної машини.

Отже, процес накопичення соціального капіталу свідчить про те, що неприбуткова діяльність – соціальна робота – фактично є прибутковою. Діяльність може бути продуктивною як безпосередньо, так і опосередковано. Соціальна робота, яка допомагає людині відновити свої сутнісні сили для подальшої праці заради подальшого отримання особистого та суспільного прибутку є прикладом опосередкованої продуктивної діяльності.

Успіх соціальної роботи немислимий поза духовним розвитком особистості клієнта, особливо якщо це молода людина, студент. Однак слід пам'ятати, що умови, які створює зовнішнє середовище для духовного розвитку особистості, самі по собі ще не забезпечують виникнення духовних потреб, не спонукають до самопізнання, самовдосконалення, якщо у людини не сформований необхідний для цього рівень розвитку психічних якостей та властивостей, який може стимулювати потребово-ціннісну взаємодію із

середовищем, – тобто психологічну готовність вступити в «духовні взаємини» з довкіллям. Здатність до духовного зростання визначають внутрішні умови.

Поступово оволодіваючи духовними цінностями, світоглядною культурою, людський індивід соціалізується. З набуттям життєвого, соціального досвіду людина і сама все більше включається в створення і розвиток духовних цінностей в процесі різноманітної суспільно корисної діяльності.

Істотною перепорою на шляху формування світоглядної культури є відсутність необхідних можливостей для задоволення духовних потреб, адже в останній час в Україні значно зменшилась кількість будинків культури, клубів, об'єднань за інтересами, за місцем проживання тощо.

Духовність великою мірою також витікає з соціально-економічних особливостей функціонування суспільства. Фінансове розшарування населення України, розвиток комерційного сектора створюють об'єктивні умови для запропонування населенню, і насамперед молоді, престижних видів послуг в сфері організації дозвілля: відкриваються приватні казино, бари, дискотеки, нічні клуби, з якими державні заклади культури просто не спроможні конкурувати на рівних. Крім того, мало кого цікавить змістовний бік діяльності таких закладів, як саме вони розширюють та розвивають духовний світ молодих людей.

Нині стоїть важливе завдання виховувати у молодих людей постійну потребу в своєму культурному зростанні. Вона має того ж рівня значущості, що й потреба у праці. Якщо ця остання є мотиваційною основою готовності індивіда до інтенсивної трудової діяльності, то перша – також є основою для активних форм дозвілля і зростання культурних потреб особистості.

Серед основних шляхів та засобів підвищення ефективності соціальної роботи у формуванні світоглядної культури сучасної української молоді, насамперед студентської, доцільно, на наш погляд, виокремити наступні: створення науково обґрунтованої сучасної системи етнокультурних пріоритетів, позбавленої націоналістичних однобічностей і спроможної консолідувати українське суспільство; забезпечення сприятливих умов для ствердження й розвитку в суспільних відносинах морально-етичних складових, формування терпимості (толерантності) й поваги до будь-яких виявів і форм індивідуально-особистісного самовизначення, готовності нести відповідальність за свій вибір; послідовне реформування всієї сфери соціальної освіти, приведення її у відповідність із належними умовами для формування гуманістичних цінностей, ідеалів, переорієнтації соціальної роботи насамперед на задоволення особистісних потреб людини, формування необхідних для всебічного спілкування якостей, потрібних для повноцінного життя в сучасному світі.

Соціальний працівник має бути своєрідним провідником в напружених точках соціального простору, які виникають в процесі самореалізації індивідів

та груп людей, здійснювати практичну, організаційно-управлінську, консультативну, наукову та педагогічну діяльність в студентському колі. Для того, щоб його робота була ефективною, вона має ґрунтуватися на потужній економічній та адміністративній базі.

Лише в тому випадку, коли соціальна робота зі студентами буде розглядатися як один з основних напрямків роботи вузу, а не як додаток до навчального та наукового процесу, вона взагалі матиме сенс та значення. Крім того, вона отримує здатність бути важелем формування гідних громадян держави і бути ланкою політичної діяльності як місцевої, так і центральної влади. Одним з конкретних завдань соціальної роботи, які забезпечують досягнення стратегічної мети є соціалізація студентської молоді до сучасних суспільних умов.

Треба зазначити, що соціальна робота – це комплекс соціальних заходів держави, виробництв, організацій, місцевих органів самоврядування, що спрямовані на соціальний захист, соціальну адаптацію громадян. Стосовно студентської молоді, до таких заходів на перше місце маємо висунути політику, що забезпечує розвиток освіти, охорони здоров'я, оточуючого природного довкілля, організацію роботи спрямованої на досягнення достатнього рівня кваліфікації.

У третьому розділі – **«СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ШЛЯХИ ВЗАЄМОДІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»** – розглядається потреба в комплексній соціальній роботі, що особливо зростає в кризові періоди, коли погіршується доля мільйонів людей. Саме таке становище склалося в нашій країні в 1990-х роках і, схоже, набуло системного, затяжного характеру. Водночас має місце істотне погіршення морального здоров'я українського суспільства, викликане поглибленням соціальної нерівності, кримінальним розподілом народного добра.

За таких умов природно зростає значення та необхідність здійснення ефективної соціальної роботи, що є одним із дієвих інструментів забезпечення суспільної стабілізації та безпеки. Її значення, звісно, не обмежується кризовими явищами чи іншими тимчасовими чинниками, а має закономірний, усталений характер. Активна модернізація суспільства, що триває у світі з ХІХ сторіччя, супроводжується прискоренням соціокультурного розвитку, ускладненням життєвого середовища людей, політичним динамізмом, змінами людських цінностей, уподобань тощо. За таких мінливих умов утруднюється соціалізація поколінь, ширшає й диференціюється соціокультурний простір, відбувається інтенсивна маргіналізація населення. Саме це диктує необхідність соціальної роботи як професії. Ця діяльність орієнтована не тільки і не стільки на поліпшення матеріального добробуту нужденних, тобто на благодійність, як на розширення сфери їх соціальної взаємодії, на пристосування до життєвих реалій, активну, повноцінну роль у суспільстві.

Соціальна робота становить цілісну систему, що складається з декількох залежних один від одного елементів. Це – суб'єкт, зміст, управління, об'єкт і зв'язуюче їх в єдине ціле засоби, функції та цілі. Послідовність означених компонентів тут не випадкова: будь-яка діяльність здійснюється від суб'єкта до об'єкта. Соціальна робота як система виділяє в собі підсистеми нижчого рівня: 1) соціальна робота як наука; 2) соціальна робота як навчальна дисципліна; 3) соціальна робота як вид діяльності. В свою чергу кожний із цих компонентів може характеризуватися як окрема система. Однак, в цілісному вигляді соціальна робота реалізується насамперед в умовах вузу. Соціальна робота як наука виступає системою на основі: міждисциплінарного характеру, що об'єднує знання інших наук (суспільних, природничих, технічних), наявності наукових дисциплін, професійних журналів, навчальних кафедр, навчальних посібників, системи підготовки професійних кадрів, наявності невід'ємних елементів науки (закономірностей, принципів, методів), наявності органічно взаємопов'язаних складових частин: теоретичної і прикладної (емпіричної).

Соціальна робота як навчальна дисципліна розглядається як система на тій самій основі, що і соціальна робота як наука. Проте відмінність між цими двома підсистемами полягає в тому, що як наука, соціальна робота покликана розробляти і теоретично систематизувати знання про цей вид діяльності, а як навчальна дисципліна – сформулювати цілісне уявлення про зміст соціальної роботи, її основні напрямки, інструментарій, методіку, організацію.

В якості системи розглядається соціальна робота як специфічний вид діяльності, яка включає такі взаємопов'язані елементи, як суб'єкт, об'єкт, зміст, засоби, функції, цілі та управління.

Соціально-педагогічна робота вбирає в себе два надзвичайно важливі елементи, без яких вона не може відбуватися – це об'єкт і суб'єкт. Об'єктом соціальної роботи є люди, які потребують постійної допомоги: діти, пенсіонери, інваліди, тяжко хворі, люди, що потрапили у важку життєву ситуацію тощо. Об'єктом соціальної роботи може бути будь-яка людина, яка добровільно звернулася за допомогою і потребує її. В ролі об'єкта може виступати одна особа, група людей, сім'я та ін.

Всі функції із надання допомоги потребуючим виконує суб'єкт соціальної роботи. До суб'єктів соціальної роботи відносяться всі ті люди і організації, які проводять соціальну роботу й управляють нею. Фахівець, який здійснює роботу з клієнтами, належить до певного соціально-виховного інституту, що спеціалізується з надання того чи іншого виду допомоги і організовує свою діяльність на основі законів і законодавчих актів, визначених державою. До суб'єктів відносять й окремі установи, які діють в ієрархічній системі різних сфер життя суспільства (школи-інтернати, притулки, лікарні та ін.), а також велику кількість добровільних фондів, добровільних організацій, об'єднань. За всього розмаїття головною складовою виступає соціальний працівник.

Для реалізації основних функцій соціальної роботи соціальний працівник повинен: а) бути достатньо професійно підготовленим, володіти знаннями з різних галузей науки: психології, педагогіки, фізіології, економіки, законодавства, статистики; б) володіти інформацією про сучасні політичні, соціальні й економічні процеси в суспільстві та адекватно оцінювати їх; в) уміло контактувати і взаємодіяти з різними типами клієнтів; г) володіти професійним тактом, намагатися викликати симпатію і довіру в клієнта, зберігати професійну таємницю, проявляти делікатність у всіх питаннях, що стосуються сторонньої людини; д) вміти оперативно приймати потрібне рішення навіть в екстремальних ситуаціях.

В цілому соціальна робота є специфічною формою державної та суспільної виховної допомоги людині в духовному, моральному, фізичному розвитку, в подоланні життєвих труднощів, в підвищенні якості життя.

У всьому світі сучасна система соціальної освіти вимагає суттєвих змін і потребує вдосконалення. Сьогодні питання стоїть так: навчання соціальної роботі не може тільки пасивно відображати соціальний розвиток, воно повинно вести активний пошук шляхів вирішення соціальних проблем, що з'являються. Професіоналів для соціальної сфери потрібно готувати таким чином, щоб вони були здатні змінити, усунути і відкоригувати негативні соціальні прояви у суспільстві. А це можливо лише у закладах освіти, які будують навчання на нових позиціях і враховують тенденції розвитку соціальної політики в країні. Тому зміст підготовки спеціалістів повинен включати наступні компоненти: 1) глибокий аналіз сучасного соціального розвитку і формування вміння дати об'єктивну оцінку соціальній політиці, запропонувати альтернативні варіанти; 2) чітке уявлення і класифікацію сучасних моделей, форм і методів самої практики соціальної роботи; 3) власне педагогічний процес підготовки соціальних працівників; 4) розробку теорій, концепцій, моделей і технологій, спрямованих на ефективне функціонування соціального працівника, і 5) розробку і реалізацію програм, що підвищують компетентність соціального працівника.

Соціальна освіта повинна полягати в тому, щоб навчити клієнтів активно долучатися до процесу вирішення своїх проблем; саме в цьому, очевидно, має полягати основна функція соціальної роботи як професійного виду діяльності.

У **«Висновках»** підсумовано результати дослідження, серед яких найбільш істотні, такі:

Посилення інтересу людства до соціальної проблематики зумовлене значущістю і драматизмом соціальної сфери. Якщо характерною ознакою минулого століття було нестримне прагнення людства до забезпечення свого економічного і технологічного розвитку, то сьогодні все частіше спостерігається переакцентування уваги на людський розвиток, на збереження стабільності суспільних і культурних систем, на зниження інтенсивності конфліктів. Людина стає не об'єктом, а суб'єктом розвитку, а соціальна

філософія – теоретичною основою осмислення багатоаспектності суспільної буттєвості.

Підтримка стабільності, морального здоров'я людини й суспільства, зміцнення гуманістичних основ держави, пріоритету особистості та її прав у державній політиці – це ті завдання, які покликана вирішити соціальна робота, що посіла гідне місце в сучасному світі і має чітко окреслене гуманістичне призначення.

У дисертаційному дослідженні створена цілісна авторська концепція забезпечення соціальної роботи в умовах формування та розбудови соціально-орієнтованої держави. Доведено, що головною метою розвитку й функціонування соціальної роботи є створення інформаційно-речовинних та енергетичних засобів для забезпечення життєдіяльності кризової людини через творення та відтворення її сутнісних сил.

Методологією наукового дослідження теорії соціальної роботи виступають філософські ідеї та принципи, ідеали та нормативи, загальні наукові засади.

Соціальна робота є продуктивною діяльністю, оскільки вона накопичує соціальний капітал, який ми можемо вважати певним прибутком людини та закономірним результатом її життєдіяльності. Крім того, соціальний капітал є одним із чинників формування громадянського суспільства та соціальної роботи, яка сьогодні інтенсивно розгортається в українському просторі. Сучасні зміни в політиці, економіці, соціальній сфері країни вимагають постановки питання про формування нової системи соціальної роботи, як одного з напрямів теоретичних досліджень соціальних відносин, зміст якого визначається процесами, що відбуваються в житті суспільства як єдиної системи.

Механізм впливу соціальної роботи на формування світоглядної культури студента має фазу прямої дії, яка ґрунтується на підтримці засобами соціальної роботи особистості, родини та відтворення трудових колективів державних підприємств і приватних фірм, та фазу зворотної дії, яка полягає у впливі економічних форм організації суспільного виробництва, зусиль верств, насамперед, середнього класу та національної еліти, на матеріальне та духовно-нормативне забезпечення певного рівня родового життя в межах соціального організму країни.

Застосування системного підходу до розгляду соціальної роботи дозволило визначити останню як формальну систему, створену фізичною та розумовою працею людини, складну (за кількістю елементів), цілісну, універсальну, інтегровану, здатну до сталого функціонування і динамічного розвитку в залежності від різноманітності потреб населення країни. Системоутворюючим критерієм соціальної роботи виступають соціовітальні потреби людини, тобто конгломерат вітальних та соціальних потреб,

задоволення яких відбувається лише через соціум. Найважливішою ознакою системи є її цілісність.

Критерієм оцінки результату управління соціальною роботою можна вважати рівень суспільної активності кризової особистості та показники її благополуччя. Від рівня благополуччя окремої людини залежить її творчий розвиток як особистості. Звідси й починається вирішення головного завдання – побудова громадянського суспільства.

Зроблено висновок про те, що в умовах ринкової економіки недостатньо однієї лише системи гарантій підтримки й соціального захисту нужденних та малозабезпечених верств населення. Паралельно потрібно створювати гарантії, що дозволять людині реалізувати себе в трудовій діяльності й одержувати за це матеріальну винагороду, достатню для підтримки високого життєвого рівня кожному дієздатному члену суспільства.

Здійснено всебічне дослідження процесу формування соціальної роботи в Україні, розроблено пропозиції щодо об'єднання національної системи соціальної роботи з системами соціальної роботи країн Європейського Союзу. При цьому, аналізуючи досвід європейських країн у сфері соціального забезпечення, можна переконатися, що по-перше, будь-яке механічне запозичення моделей соціального захисту населення, навіть таких, які добре себе зарекомендували в інших країнах, без урахування власних соціально-економічних і політичних умов, небажане і неможливе. Якщо навіть в країнах ЄС з їхнім величезним досвідом функціонування соціальних держав сьогодні виникають труднощі в соціальній сфері, але вони, попри стабільну економічну ситуацію і розвинену інфраструктуру, вважають поспішне реформування соціальних систем неприйнятним для себе, то тим зваженішими і обережнішими мають бути кроки української влади під час розробки власної соціальної політики.

Крім реалізації поставлених завдань теоретичного та практичного змісту, інтеграція систем соціальної роботи стане можливою за умов проходження трьох головних етапів, а саме створення умов для реалізації та дотримання соціальних прав людини, врахування особливостей міжнародного поділу праці та тенденцій розвитку особистості.

Таким чином, після здійснення ґрунтовного теоретичного аналізу постає необхідність інтегрувати отримані знання і здобутки у загально філософську систему наукових знань.

Існує потреба подальшого, більш детального вивчення такого соціального явища, як інфраструктура соціальної роботи, особливо в частині поглиблення наших уявлень про Європейський Союз. Здійснення перекладів зарубіжних наукових джерел, опанування європейськими мовами дозволить знайомство з системами соціальної роботи Західної Європи. Крім того позитивними практичними діями є вивчення та розповсюдження передового досвіду реформування системи соціальної роботи, розробка та реалізація спільних

проектів, підвищення рівня професійної кваліфікації фахівців соціальної сфери; обмін спеціалістами та соціальними проектами тощо.

**Основні положення дисертаційного дослідження
викладено в таких публікаціях автора:**

1. Бабій С.М. Соціальна робота як чинник адаптації студентської молоді / С.М. Бабій // Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності: Збірник наукових праць. – К.: Віпол, 2003. – С. 194-200.
2. Бабій С.М. Соціальний працівник та його роль у підвищенні ефективності соціальної роботи у вищому навчальному закладі / С.М. Бабій // Вища освіта України. Теоретичний та науково-методичний часопис / [гол. ред. В.П.Андрущенко]. – К., 2003. – № 2. – С. 126-131.
3. Бабій С.М. Соціальна робота в системі формування світогляду студентської молоді: проблема організації дослідження / С.М. Бабій // Мультиверсум. Філософський альманах. – К., 2003. – Випуск 37. – С. 225-233.
4. Бабій С.М. Соціальна робота та соціальна освіта в Україні: шляхи взаємодії та перспективи розвитку (стаття перша) / С.М. Бабій // Нова парадигма: Журнал наукових праць / [гол. ред. В.П.Бех]. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2006. – Випуск 59. – С. 68-78.
5. Бабій С.М. Соціальна робота та соціальна освіта в Україні: шляхи взаємодії та перспективи розвитку (стаття друга) / С.М. Бабій // Нова парадигма: Журнал наукових праць / [гол. ред. В.П.Бех]. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2006. – Випуск 60. – С. 84-91.

АНОТАЦІЇ

Бабій С.М. Соціальна робота як фактор формування світоглядної культури студентської молоді (філософський аспект). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук зі спеціальності 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2011.

Дисертацію присвячено комплексному аналізу формування соціальної роботи та світоглядної культури як цілого і частини у структурі соціального організму країни. Соціальну роботу представлено як вид продуктивної діяльності людини та як системне утворення, що потребує свого інфраструктурного забезпечення.

У роботі встановлено їх природу, структурні відмінності та функціональні залежності. Розглянуто механізм взаємодії соціальної роботи та громадянського суспільства, виділено фази прямого (особистість людини – сім'я – перехідного (трудова колективи) – зворотного (середній клас – еліта) руху.

Виокремлено провідний фактор оптимізації формування громадянського суспільства засобами соціальної роботи в Україні – реалізація соціальних прав людини на основі Конституції (право у сфері житла, соціального захисту, зайнятості, охорони здоров'я та освіти), що, з одного боку, веде до зростання рівня соціальності української держави, а з іншого – реально відкриває можливість вступу її до Ради Європи.

Означено проблеми й перспективи інтеграції національної та європейської систем соціальної роботи.

Ключові слова: соціальна робота, система, соціальна сфера, соціальний капітал, громадянське суспільство, соціально-орієнтована держава, світоглядна культура студентської молоді.

Бабій С.М. Социальная работа как фактор формирования мировоззренческой культуры студенческой молодежи (философский аспект). – Рукопись.

Диссертация на получение научной степени кандидата философских наук из специальности 09.00.03 – социальная философия и философия истории. Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. – Киев, 2011.

Диссертация посвящена комплексному анализу формирования социальной работы и мировоззренческой культуры как целого и части в структуре социального организма страны. Социальная работа представлена как вид производительной деятельности человека и как системное образование, которое нуждается в своем инфраструктурном обеспечении.

Социальная работа в студенческой среде осуществляется на широком социально-культурном фоне и в активном взаимодействии с учебно-воспитательным процессом, а также другими факторами. Среди них выделяются: а) характеристики социальной среды, которая трансформируется в контексте утверждения рыночных приоритетов и демократических ценностей; б) особенности организации и содержания основного вида деятельности студентов – учебного процесса, который модернизируется; в) воспитательной и культурно-воспитательной деятельности.

Система социальной работы, будучи общественной исторической системой, относится к классу сложных, открытых систем. Как открытая система, социальная работа тесно взаимодействует, обменивается информацией с другими системами (экономической, политической, культурной)

и другими), что оказывается в особенностях содержания и характера моделей социальной работы. Динамическая характеристика системы социальной работы связана с особенностями процесса развития в тех или других культурно-исторических условиях, а статическая определяет ее структуру и уровни.

Социальная работа – это комплекс социальных мероприятий государства, производств, организаций, местных органов самоуправления, которые направлены на социальную защиту, социальную адаптацию граждан. Относительно студенческой молодежи, к таким мероприятиям на первое место должны выдвинуть политику, которая обеспечивает развитие образования, здравоохранения, естественной окружающей среды, организацию работы направленной, на достижение достаточного уровня квалификации.

Социальная работа как учебная дисциплина рассматривается как система на той же основе, что и социальная работа как наука. Однако отличие между этими двумя подсистемами заключается в том, что как наука, социальная работа призвана разрабатывать и теоретически систематизировать знание об этом виду деятельности, а как учебная дисциплина – сформировать целостное представление о содержании социальной работы, ее основные направления, инструментарий, методiku, организацию.

В работе рассмотрен механизм взаимодействия социальной работы и гражданского общества, выделены фазы прямого (личность человека – семья – переходного (трудовые коллективы) – обратного (средний класс – элита) движения.

Кроме реализации поставленных задач теоретического и практического содержания, интеграция систем социальной работы станет возможной при условиях прохождения трех главных этапов, а именно создание условий для реализации и соблюдения социальных прав человека, учет особенностей международного разделения труда и тенденций развития личности.

Выделен ведущий фактор оптимизации формирования гражданского общества средствами социальной работы в Украине – реализация социальных прав человека на основе Конституции (право в сфере жилья, социальной защиты, занятости, здравоохранения и образования), что, с одной стороны, ведет к росту уровня социальности украинского государства, а с другой – реально открывает возможность вступления ее в Совет Европы.

Отмечено проблемы и перспективы интеграции национальной и европейской систем социальной работы.

Ключевые слова: социальная работа, система, социальная сфера, социальный капитал, гражданское общество, социально-ориентированное государство, мировоззренческая культура студенческой молодежи.

Babiy S.M. Social work as a factor of the students youth world-view culture formation (philosophical aspect). – Manuscript.

Dissertation to obtain the scientific degree of a candidate of philosophical sciences in speciality 09.00.03 – social philosophy and philosophy of a history. National Dragomanov pedagogical university. – Kyiv, 2011.

Dissertation is dedicated to the complex analysis of the social work and the world-view culture formation as a whole and as a part in the structure of the social organism of a country. The social work is presented as a type of a person's productive activity and as a system formation that needs its infrastructural support.

Its nature, cultural distinctions and functional dependences were determined in the paper. A mechanism of an interaction of the social work and a civil society was examined. It was sorted out the stages of a direct (personality – family – transitional (labour staff) – reverse (middle class – elite) movement.

The main factor of optimization of a civil society formation by means of social work in Ukraine was singled out – realization of the human social rights on the basis of Constitution (rights in the sphere of accommodation, social defense, employment, health protection and education) that on one hand leads to the increase of the Ukrainian state sociality degree and on the other hand really opens the possibility to enter the European Council.

The main problems and perspectives of the national and European systems of the social work integration were shown.

Key-words: social work, system, social sphere, social asset, civil society, socially-oriented state, ideological culture of students.

Підписано до друку 27.10.2011. Формат 60x84^{1/16}
Гарнітура Times. Папір офсетний.
Друк офсетний. Наклад 100. Ум. друк. арк. 0,9. Зам. № 211-5827

Надруковано у Видавничо-поліграфічному центрі "Київський університет"
01601, Київ, б-р Т. Шевченка, 14, ☎ 239 3128
Свідоцтво внесено до державного реєстру ДК № 1103 від 31.10.02.